

Antisemitske vsebine fresk v koru dobrolske farne cerkve

Na *stropu blizu glavnega oltarja* vidimo na *gotških freskah* iz druge polovice 15. stoletja evharistične motive. Prikazujejo med drugim, kako Judi skrunijo hostijo. Jude spoznamo po obleki, klobukih, bradah in kretnjah.

Kot župnija Dobrla vas nam je važno, da ne zamolčimo vsebine teh slik. S tem bi radi opozorili na krivico, ki so jo doživeli Judi v naših krajih. Freske so namreč nastale v dobi, ko je pri nas naraščalo sovraštvo proti judovstvu. Vodilo je do tega, da so bili Judi 1496 pregnani tudi s Koroške. Smeli so se pri nas naseliti šele v drugi polovici 19. stoletja. Pomen judovskega življenja, ki je bilo v naših krajih žal docela uničeno, se zrcali na primer v tem, da se imenuje Velikovec v neki listini iz 12. stoletja celo „forum iudeorum“. Tukaj najdete kratek opis gotških fresk.

Antisemitsko preoblikovanje dveh legend o svetem Antonu

Sliki na desni strani temeljita na legendah o sv. Antonu Padovanskem. Prva pripoveduje, kako je svetnik hotel spreobrniti katarce, ki so veljali kot heretiki. V medaljonu vidimo Antona, ki možem kaže hostijo, da bi jih prepričal o tem, da je v njej resnično prisoten Kristus. Ker nočejo verovati, jim svetnik napove, da bo osel, ki že tri dni ni dobil sena, prej pokleknil pred najsvetejšim, preden bo potešil svojo lakoto. Tako se je zgodilo – osel je pokleknil pred hostijo in tako osramotil krivoverce. Ponekod – kakor tukaj v Dobrli vasi – so heretike nadomestili z Judi in jih tako ožigosili kot krivoverce, proti katerim se je treba boriti.

Na drugi sliki vidimo Antona, ki nosi skrinjo z zakladom. Legenda pripoveduje, da so tam našli srce oderuha. Kaže torej, da svetnik pridiga o Jezusovi besedi: „Kjer je vaš zaklad, tam bo tudi vaše srce“ (Lk 12,34). Na tej sliki pa oderuh ni meščan, o katerem pripoveduje zgodba, upodobljen je kot Jud. Predsodek, da so se Judi brezsrčno bogatili na stroške svojih sodeželanov, je do danes bistven sestavni del antisemitske gonje.

Skrunitev hostije

Na levi strani vidimo na dveh nadaljnjih medaljonih, kaj so v srednjem veku Judom ponekod podtikavali, da namreč skrunijo hostije. Na prvi sliki vidimo moža, ki stojijo ob ognju. Nekdo polaga vanj hostijo, da bi videl, ali bo zgorela. Medtem ko so ob ognju stoječi Judi, je mladenič, ki z mečem poriva hostijo v ogenj, Turk. Drugi medaljon prikazuje moža z dolgimi noži, ki so se zbrali ob prostorni mizi. Eden izmed njih, z vijoličasto obleko, je Turk, ostali pa so Judi. Na mizi leži hostija, ki jo je nekdo izmed zbranih ravnokar prebodel. Rdečkasta barva okoli hostije nakazuje, da je iz nje pritekla kri. Obe upodobitvi očitno temeljita na predsodku, da Judi iz sovraštva do Kristusa skrunijo hostije. To, kar je moral pretrpeti zemeljski Jezus, torej po mnenju umetnikov in naročnikov sedaj doživlja evharistični Kristus v obliki hostije, ki je njegovo telo. V tem primeru so dobile slike še posebno ostrino s tem, da je slikar Judom pridružil Turka in s tem izrazil, da se družijo s tistimi, ki so leta 1473 dobrolsko samostanko cerkev močno poškodovali. Taka lažniva propaganda je namalokrat

vodila do preganjanj. Danes vemo, da so bile vse te zgodbe izmišljenje z namenom, da bi judovstvo spravile na slab glas. Zato obžalujemo, da take slike najdemo celo v najsvetejšem delu naše cerkve blizu glavnega oltarja.

Večini cerkvenih obiskovalcev te freske doslej niso bile znane, ker so tako odmaknjene in slabo ohranjene. Kot župnija pa nam je važno, da na nje opozorimo, ker nas opominjajo, da se krščansko navdahnjeni antisemitizem ne sme ponoviti. Kar freske prikazujejo, nasprotuje nauku drugega vatikanskega cerkvenega zbora o razmerju med judovstvom in krščanstvom in s tem vsebini naše katoliške vere. Besede papeža Janeza Pavla II., ki jih je 26. marca 2000 položil v zid žalovanja v Jeruzalemu, nam kažejo pot:

*Bog naših očetov,
Abrahama in njegove potomce si izvolil,
da bi ponesli tvoje ime med narode:
globoko obžalujemo ravnanje tistih,
ki so v teku zgodovine tem tvojim otrokom povzročili trpljenje,
prosimo tvojega odpuščanja
in se želimo truditi za pristno prijateljstvo z ljudstvom zaveze.*

Papež Janez Pavel II.

Vsebina: Michael Kapeller in Klaus Einspieler
Umetnostnozgodovinsko svetovanje: Rosmarie Schiestl
Slike: Gerhard Mischitz • Oblikovanje: Druck- und Kopiezentrum

Dobrla vas / Celovec 2022